

Regeringens proposition

1983/84: 31

om godkännande av protokoll nr 6 till den europeiska konventionen
om de mänskliga rättigheterna;

beslutad den 6 oktober 1983

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i
bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

LENNART BODSTRÖM

Propositionens huvudsakliga innehåll

Sverige undertecknade den 28 april 1983 ett inom Europarådet utarbetat
protokoll nr 6 till den europeiska konventionen om de mänskliga rättighe-
terna. Genom protokollet förbinder sig konventionsstaterna att avskaffa
dödsstraffet i fredstid. I propositionen föreslås att riksdagen godkänner
protokollet.

UTRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-10-06

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Andersson, Rainer, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg

Föredragande: statsrådet Bodström

Proposition om godkännande av protokoll nr 6 till den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

1. Inledning

Artikel 2 i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna (prop. 1951: 165) innehåller bl.a. följande bestämmelse:

”Envars rätt till livet skall skyddas genom lag. Ingen skall avsiktligt bli berövad livet utom till verkställande av domstols dom i fall då han dömts för brott som enligt lagen är belagt med sådant straff.”

Av bestämmelsen framgår att den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna inte förbjuder staterna att tillämpa dödsstraff.

Frågan om dödsstraffets avskaffande har emellertid under en lång följd av år diskuterats inom Europarådet. Redan 1957 tog Europarådets kommitté för brottslighetsfrågor upp frågan om dödsstraffet i de europeiska staterna på sitt arbetsprogram.

Även Europarådets parlamentariska församling har vid skilda tillfällen behandlat frågan om dödsstraffet. År 1973 lade ett antal medlemmar av församlingen fram ett förslag som syftade till dödsstraffets avskaffande i alla Europarådets medlemsstater. Förslaget hänsköts till församlingens juridiska utskott som utsåg den svenske delegaten Bertil Lidgard till rapportör. Några större framsteg gjordes till en början inte i denna fråga, eftersom motståndet mot dödsstraffets avskaffande alljämt var betydande.

År 1979 utsåg juridiska utskottet den svenske delegaten Carl Lidbom till ny rapportör i ämnet efter Bertil Lidgard. På grundval av Lidboms rapport antog församlingen den 22 april 1980 dels en resolution i vilken församlingen vädjade till parlamenten i de medlemsstater som hade kvar dödsstraffet i fredstid att avskaffa detta straff, dels en rekommendation till Europarådets ministerkommitté att ändra artikel 2 i den europeiska konventionen

om de mänskliga rättigheterna så, att artikeln bringades i överensstämmelse med den nyssnämnda resolutionen.

Frågan om dödsstraffets avskaffande har också behandlats vid flera europeiska justitieministermöten. Vid det elfte europeiska justitieministermötet i Köpenhamn den 21–22 juni 1978 antogs en rekommendation om att ministerkommittén skulle hänskjuta frågor om dödsstraffet till studium av lämpliga organ inom Europarådet. Vid det tolfte justitieministermötet i Luxemburg den 20–21 maj 1980 konstaterade justitieministrarna att artikel 2 i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna inte på ett adekvat sätt motsvarade det läge som uppnåtts i fråga om dödsstraffet i Europa. De rekommenderade därför ministerkommittén att studera möjligheterna att utarbeta nya europeiska normer i fråga om avskaffandet av dödsstraffet. Vid ett informellt möte i Montreux den 10 september 1981 uttryckte justitieministrarna stort intresse för alla nationella lagstiftningsåtgärder som syftade till att avskaffa dödsstraffet och för de strävanden i samma riktning som gjorde sig gällande på det internationella planet, framför allt inom Europarådet.

Den 25 september 1981 uppdrog Europarådets ministerkommitté åt huvudkommittén för mänskliga rättigheter att utarbeta ett förslag till tilläggsprotokoll till den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna rörande dödsstraffets avskaffande i fredstid. Under sitt möte den 26–30 april 1982 antog huvudkommittén ett utkast till protokoll och till en kommenterande rapport rörande protokollet.

Sedan protokollet godkänts av ministerkommittén, öppnades det för undertecknande den 28 april 1983. Protokollet, som har fått beteckningen protokoll nr 6 till konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknades då av Belgien, Danmark, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Spanien, Sverige, Förbundsrepubliken Tyskland och Österrike. Senare har även Grekland undertecknat protokollet.

Protokollet i engelsk och fransk originalversion jämte översättning till svenska bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

2. Protokollets innehåll

Protokoll nr 6 till den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna består av nio artiklar.

I *artikel 1* föreskrivs att dödsstraffet skall vara avskaffat och att ingen skall dömas till detta straff eller avrättas. Ett undantag från denna regel finns dock i *artikel 2*, där det anges att en stat får i lag föreskriva dödsstraff för handlingar som begås i krigstid eller när det föreligger ett överhängande krigshot. Dödsstraffet skall i sådana fall tillämpas endast i de fall som anges i lag och i enlighet med bestämmelser i lag. Den stat som utnyttjar denna undantagsbestämmelse skall till Europarådets generalsekreterare överlämna de lagregler som är tillämpliga i detta hänseende.

†1 Riksdagen 1983/84. 1 saml. Nr 31

I *artikel 3* föreskrivs att ingen avvikelse från protokollets bestämmelser får göras med stöd av artikel 15 i konventionen om de mänskliga rättigheterna, som i andra fall medger konventionsstaterna att under krig eller annat nödläge som hotar nationens existens avvika från sina normala förpliktelser. Förbudet i artikel 3 innebär således att det inte skall vara tillåtet för en stat som anslutit sig till protokollet att på annat sätt än genom lagstiftning införa dödsstraffet under krig eller i andra extraordinära situationer.

I *artikel 4* anges att en stat som tillträder protokollet inte får göra en reservation mot någon av dess bestämmelser.

Artikel 5 ger en stat som tillträder protokollet rätt att specificera det eller de territorier där protokollet skall gälla. Dess tillämpning kan sedan genom särskild förklaring utsträckas till andra territorier, och möjlighet finns också att återtaga en tidigare avgiven förklaring om att protokollet skall gälla för visst territorium.

Enligt *artikel 6* skall artiklarna 1–5 i förhållandet mellan de stater som tillträtt protokollet anses som tillägg till konventionen, vilket innebär att alla bestämmelser i konventionen skall få motsvarande tillämpning på dessa artiklar. Detta medför bl.a. att vissa gemensamma bestämmelser i konventionen, t.ex. om rätt till ett effektivt rättsmedel med avseende på kränkningar av de i konventionen angivna fri- och rättigheterna (*artikel 13*) och om förbud mot diskriminering i fråga om åtnjutandet av dessa fri- och rättigheter (*artikel 14*), också kommer att gälla förbudet mot dödsstraff. Vidare blir konventionens procedurbestämmelser, t.ex. om rätten att få anklagelser om brott mot konventionen prövade av den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna och den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, tillämpliga också på protokollet.

Av *artikel 7* framgår att protokollet står öppet för undertecknande av de stater som är medlemmar av Europarådet och har undertecknat konventionen om de mänskliga rättigheterna. Protokollet skall ratificeras, godkännas eller godtas, men en stat får inte ratificera, godkänna eller godtaga protokollet förrän den också har ratificerat konventionen.

Artikel 8 innehåller bestämmelser om protokollets ikraftträdande. Det träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter den dag då fem stater har uttryckt sitt samtycke till att bli bundna av protokollet.

Artikel 9 ålägger Europarådets generalsekreterare att underrätta rådets medlemsstater om bl.a. undertecknanden och ratifikationer samt om protokollets ikraftträdande.

3. Föredragandens överväganden

Sverige har under lång tid aktivt verkat i olika internationella organisationer för att dödsstraffets användning skall inskränkas och för att detta straff skall så snart som möjligt avskaffas. I Förenta nationerna (FN) har på svenskt initiativ flera resolutioner antagits i denna fråga. Genom resolu-

tion 2393 (XXIII), som antogs den 26 november 1968, fastställde FN:s generalförsamling vissa minimigarantier för den som dömts till döden eller som åtalats för brott på vilket dödsstraff kan följa. Den 20 december 1971 antog generalförsamlingen resolution 2857 (XXVI) genom vilken staterna uppmanas att successivt begränsa antalet brott som är belagda med dödsstraff. För första gången angavs också i denna resolution att målet var att avskaffa dödsstraffet i alla länder.

Även därefter har Sverige gjort åtskilliga försök att få FN att ta ställning mot dödsstraffet. Motståndet har emellertid varit stort och några väsentliga framsteg kan knappast sägas ha gjorts under de senaste åren.

Även i Europarådet var det länge svårt att nå fram till ett klart ställningstagande mot dödsstraffet. Flera medlemsstater hade bibehållit dödsstraffet i sina strafflagar. Några av dem tillämpade alltjämt detta straff eller ville åtminstone ha kvar möjligheten att tillämpa det.

En väsentlig förändring av läget inträffade emellertid genom att Frankrike, som var ett av de länder där dödsstraffet hade varit i bruk även under senare år, avskaffade detta straff år 1981. Därmed skapades förutsättningar för att en överenskommelse om dödsstraffets avskaffande i fredstid skulle kunna antas av Europarådets ministerkommitté.

Det protokoll nr 6 till den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna som öppnades för undertecknande den 28 april 1983 innebär att ett viktigt steg tagits i kampen mot dödsstraffet. Protokollet tillåter visserligen staterna att bibehålla dödsstraffet under krig eller vid överhängande hot om krig, men det innebär ändå ett klart framsteg att en överenskommelse kunnat antas om avskaffande av dödsstraffet i fredstid. Från svensk sida finns anledning att uttrycka förhoppningen att liknande överenskommelser kommer att ingås inom ramen för annat regionalt samarbete och på sikt också inom FN.

Sverige har avskaffat dödsstraffet såväl i fredstid som under krig. Ett förbud mot dödsstraff har också intagits i 2 kap. 4 § regeringsformen. Sverige uppfyller således mer än väl de krav som protokollet uppställer. Med hänsyn till det starka svenska engagemanget i dödsstraffsfrågan finns all anledning för Sverige att på ett tidigt stadium ratificera protokollet.

4. Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att godkänna protokoll nr 6 till den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

5. Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

**Protocol No. 6
to the Convention for the Protection of
Human Rights and Fundamental Free-
doms Concerning the Abolition of the
Death Penalty**

The member States of the Council of Europe, signatory to this Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, signed at Rome on 4 November 1950 (hereinafter referred to as "the Convention").

Considering that the evolution that has occurred in several member States of the Council of Europe expresses a general tendency in favour of abolition of the death penalty:

Have agreed as follows:

Article 1

The death penalty shall be abolished. No one shall be condemned to such penalty or executed.

Article 2

A State may make provision in its law for the death penalty in respect of acts committed in time of war or of imminent threat of war; such penalty shall be applied only in the instances laid down in the law and in accordance with its provisions. The State shall communicate to the Secretary General of the Council of Europe the relevant provisions of that law.

Article 3

No derogation from the provisions of this Protocol shall be made under Article 15 of the Convention.

Article 4

No reservation may be made under Article 64 of the Convention in respect of the provisions of this Protocol.

Article 5

1. Any State may at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.

**Protocole N° 6
à la Convention de sauvegarde des Droits
de l'Homme et des Libertés fondamen-
tales concernant l'abolition de la peine de
mort**

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires du présent Protocole à la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée « la Convention »),

Considérant que les développements intervenus dans plusieurs Etats membres du Conseil de l'Europe expriment une tendance générale en faveur de l'abolition de la peine de mort:

Sont convenus de ce qui suit:

Article 1

La peine de mort est abolie. Nul ne peut être condamné à une telle peine ni exécuté.

Article 2

Un Etat peut prévoir dans sa législation la peine de mort pour des actes commis en temps de guerre ou de danger imminent de guerre; une telle peine ne sera appliquée que dans les cas prévus par cette législation et conformément à ses dispositions. Cet Etat communiquera au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe les dispositions afférentes de la législation en cause.

Article 3

Aucune dérogation n'est autorisée aux dispositions du présent Protocole au titre de l'article 15 de la Convention.

Article 4

Aucune réserve n'est admise aux dispositions du présent Protocole au titre de l'article 64 de la Convention.

Article 5

1. Tout Etat peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation, désigner le ou les territoires auxquels s'appliquera le présent Protocole.

Översättning

**Protokoll nr 6
till konventionen angående skydd för de
mänskliga rättigheterna och de grundläggande
friheterna, avseende avskaffande
av dödsstraffet**

Europarådets medlemsstater, som undertecknat detta protokoll till den i Rom den 4 november 1950 undertecknade konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallad "konventionen"),

som beaktar att den utveckling som skett i flera av Europarådets medlemsstater kännetecknas av en allmän tendens till avskaffande av dödsstraffet;

har kommit överens om följande:

Artikel 1

Dödsstraffet skall vara avskaffat. Ingen får ådömas ett sådant straff eller avrättas.

Artikel 2

En stat kan i sin lag föreskriva dödsstraff för handlingar som begåtts under krigstid eller under överhängande krigshot. Ett sådant straff skall tillämpas endast i de fall som anges i lagen och i enlighet med dess bestämmelser. Staten skall underrätta Europarådets generalsekreterare om de ifrågavarande bestämmelserna i lagen.

Artikel 3

Ingen avvikelse enligt artikel 15 i konventionen får ske från bestämmelserna i detta protokoll.

Artikel 4

Inget förbehåll enligt artikel 64 i konventionen får göras beträffande bestämmelserna i detta protokoll.

Artikel 5

1. En stat kan vid tidpunkten för undertecknandet eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument ange på vilket territorium eller vilka territorier detta protokoll skall vara tillämpligt.

2. Any State may at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 6

As between the States Parties the provisions of Articles 1 to 5 of this Protocol shall be regarded as additional articles to the Convention and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

Article 7

This Protocol shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, signatories to the Convention. It shall be subject to ratification, acceptance or approval. A member State of the Council of Europe may not ratify, accept or approve this Protocol unless it has, simultaneously or previously, ratified the Convention. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 8

1. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the date on which five member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of Article 7.

2. In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

2. Tout Etat peut, à tout autre moment par la suite, par une déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, étendre l'application du présent Protocole à tout autre territoire désigné dans la déclaration. Le Protocole entrera en vigueur à l'égard de ce territoire le premier jour du mois qui suit la date de réception de la déclaration par le Secrétaire Général.

3. Toute déclaration faite en vertu des deux paragraphes précédents pourra être retirée, en ce qui concerne tout territoire désigné dans cette déclaration, par notification adressée au Secrétaire Général. Le retrait prendra effet le premier jour du mois qui suit la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 6

Les Etats Parties considèrent les articles 1 à 5 du présent Protocole comme des articles additionnels à la Convention et toutes les dispositions de la Convention s'appliquent en conséquence.

Article 7

Le présent Protocole est ouvert à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires de la Convention. Il sera soumis à ratification, acceptation ou approbation. Un Etat membre du Conseil de l'Europe ne pourra ratifier, accepter ou approuver le présent Protocole sans avoir simultanément ou antérieurement ratifié la Convention. Les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Article 8

1. Le présent Protocole entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit la date à laquelle cinq Etats membres du Conseil de l'Europe auront exprimé leur consentement à être liés par le Protocole conformément aux dispositions de l'article 7.

2. Pour tout Etat membre qui exprimera ultérieurement son consentement à être lié par le Protocole, celui-ci entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit la date du dépôt de l'instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation.

2. En stat kan vid en senare tidpunkt, genom förklaring ställd till Europarådets generalsekreterare, utsträcka tillämpningen av detta protokoll till ett annat territorium som anges i förklaringen. Med avseende på ett sådant territorium träder protokollet i kraft den första dagen i den månad som följer efter den dag då generalsekreteraren mottog förklaringen.

3. En förklaring som avgetts i enlighet med de båda föregående punkterna kan, med avseende på ett territorium som har angetts i förklaringen, återtogs genom en underrättelse ställd till generalsekreteraren. Återtagandet träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter den dag då generalsekreteraren mottog underrättelsen.

Artikel 6

I förhållandet mellan de stater som är parter skall artiklarna 1–5 i detta protokoll anses som tilläggsartiklar till konventionen, och alla bestämmelser i konventionen skall tillämpas i enlighet därmed.

Artikel 7

Detta protokoll skall stå öppet för undertecknande av de medlemsstater i Europarådet som har undertecknat konventionen. Det skall ratificeras, godtas eller godkännas. En medlemsstat får inte ratificera, godta eller godkänna detta protokoll om den inte samtidigt eller tidigare har ratificerat konventionen. Ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument skall deponeras hos Europarådets generalsekreterare.

Artikel 8

1. Detta protokoll träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter den dag då fem av Europarådets medlemsstater har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av protokollet i enlighet med bestämmelserna i artikel 7.

2. I förhållande till en medlemsstat som senare uttrycker sitt samtycke till att vara bunden av protokollet träder detta i kraft den första dagen i den månad som följer efter den dag då ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumentet deponerades.

Article 9

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of:

- a.* any signature;
- b.* the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval;
- c.* any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 5 and 8;
- d.* any other act, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this 28th day of April 1983, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

Article 9

Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil:

- a.* toute signature;
- b.* le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation;
- c.* toute date d'entrée en vigueur du présent Protocole conformément à ses articles 5 et 8;
- d.* tout autre acte, notification ou communication ayant trait au présent Protocole.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole.

Fait à Strasbourg, le 28 avril 1983, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats membres du Conseil de l'Europe.

Artikel 9

Europarådets generalsekreterare skall underrätta Europarådets medlemsstater om

- a) undertecknande;
- b) deponering av ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument;
- c) dag för detta protokolls ikraftträdande enligt artiklarna 5 och 8;
- d) andra åtgärder, notifikationer eller meddelanden, som rör detta protokoll.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat detta protokoll.

Upprättat i Strasbourg den 28 april 1983 på engelska och franska, vilka båda texter har samma giltighet, i ett enda exemplar, som skall deponeras i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekreterare skall översända bestyrkta kopior till varje medlemsstat i Europarådet.

